

รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4
ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9
PROFESSIONAL ADMINISTRATOR DEVELOPMENT MODEL BASED
ON FOURFOLD IDDHIPADA IN PHRAPARIYATTIDHAMMA
SCHOOLS UNDER THE DEPARTMENT OF GENERAL
EDUCATION AREA 9

¹วีระพงษ์ ประจง, ²กนกอร สมปราชญ์ และ ³ประจิตร มหาหิง
¹Weerapong Prongdong, ²Kanokorn Somprach and ³Prachitr Mahahing

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹weerapong_pr20@gmail.com

Received : May 1, 2022; Revised : May 28, 2022; Accepted : June 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและกรอบแนวคิดของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความเป็นผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 และ 3) พัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ พบว่า ได้ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) บุคลิกภาพ (Personality) 2) จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional value) 3) ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ (Professional Knowledge) และ 4) สมรรถนะความเป็นมืออาชีพ (Professional Competency) และ 15 องค์ประกอบย่อย 2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึง

¹ นิสิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

² ศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลิกภาพ (Personality) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional value) ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ (Professional Knowledge) 2) สมรรถนะความเป็นมืออาชีพ (Professional Competency) 3) จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional value) และ 4) บุคลิกภาพ (Personality) 3) การสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 คือ จันทะ ความพอใจ เต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ วิริยะ ความพยายามในการทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง จิตตะ ความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และ วิมังสา หมั่นตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ รูปแบบประกอบด้วย หลักการ/แนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและผลลัพธ์ที่คาดหวังผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ, อิทธิบาท 4

Abstract

This research included the following objectives: 1) to study the components and conceptual framework of professional school administrators; 2) to study the current condition, the desirable condition, and the needs of professional school administrators of Phrapariyattidhamma Schools under the General Education Department Area 9; 3) to develop and assess the model of professional administrator development integrated with the Four Iddhipāda Dhammas. The research findings were as follows: 1) The results of the synthesis of the components of professional school administrators revealed that there were four main components: (1) personality, (2) ethics and professional value, (3) professional knowledge, (4) professional competency, and 15 sub-components. 2) The overall findings of the current condition, the desirable condition, and the needs of professional school administrators based on the Four Iddhipāda Dhammas of Phrapariyattidhamma Schools under the General Education Department Area 9 revealed that the overall

current condition was statistically rated at a high level. The component with the highest Mean was personality. The overall desirable condition was at a high level. The component with the highest Mean was ethics and professional value. When the needs were chronologically prioritized, they could be shown as follows: 1) professional knowledge; 2) professional competency; 3) professional value, and 4) personality. 3) Regarding the creation of the professional school administrator development model based on the Four Iddhipāda Dhammas, it included: Chanda, i.e., desire, satisfaction, willingness to perform duties; Viriya, i.e., continuous persistence in duties; Citta, i.e., attentiveness in the performance of duties consistently; and Vīmaṃsā, i.e., constantly checking, revising and improving. The model consisted of principles/concepts, objectives, content, and expected outcomes. The model assessment results revealed that the model had its appropriateness, possibility, and usefulness to use in actual development at the highest level.

Keywords : Professional Administrator Development Model, Based on Fourfold Iddhipada.

บทนำ

สภาพปัจจุบันในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา สภาพความสำเร็จในแต่ละปีการศึกษา นั้นไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะผู้เรียน สิ่งที่ต้องการอยากได้ คือ ผู้บริหารมืออาชีพ จะทำให้ผลลัพธ์ (นักเรียน องค์กร) ได้ตามเป้าประสงค์ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ระบุว่า ผู้บริหาร หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ตามนโยบายทางการศึกษา ซึ่งสิ่งที่นักบริหารการศึกษาและบุคคลทั่วไปมีความคาดหวังต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา คือการเป็น “ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ” ต้องมีคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพทางการบริหาร คือ มีความสามารถในการจัดองค์กร สามารถวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยน และปรับตัวอย่างชาญฉลาด รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส ข้อจำกัด เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นกลยุทธ์ในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในการแข่งขัน โดยเฉพาะการสนับสนุน และทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้มืออาชีพ (Professional learning community : PLC) เป็นการจัดการที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารและการนำ

อย่างรอบด้าน จึงจะนำไปสู่จุดมุ่งหมาย และเป้าประสงค์ (goals) ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัย และนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงคุณสมบัติ คุณลักษณะ และองค์ประกอบความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ อาทิ นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2551) สมาน พงษ์จำนงค์ (2547) สมชาย เทพแสง และอรจิรา เทพแสง (2549) ชัยเศรษฐ์ พรหมศรี (2549) สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ อ่างในวีระ ประเสริฐศิลป์ (2546) ชีระ รุญเจริญ (2546) และ กนกพร สมปราชญ์ (2563) ได้กล่าวถึงความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารที่หลากหลาย และส่วนใหญ่จะประกอบด้วย 1) ความรู้ ความเข้าใจ (Professional Knowledge) 2) สมรรถนะความเป็นมืออาชีพ (Professional Competency) 3) จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional value) 4) การส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากร 5) การเป็นผู้นำทางวิชาการ 6) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 7) บุคลิกภาพ เป็นต้น

สภาพปัจจุบันปัญหา การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พุทธศักราช 2562 มาตรา 17 และ มาตรา 23 กำหนดให้สถานศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุและสามเณรมีคุณลักษณะ 1. เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนาและพลเมืองที่ดีของสังคม 2. มีความรู้และทักษะในวิชาการทางพระพุทธศาสนา 3. มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ปฏิบัติตามข้อบังคับ ระเบียบและวินัยสงฆ์ 4. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ 5. รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม 6. มีความภูมิใจความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และ 7. มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมสนับสนุนแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชน สังคม และพระพุทธศาสนา สภาพปัจจุบัน จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 ทั้ง 35 โรงเรียน ในรอบปีที่ผ่านมา โดยภาพรวมพบว่า การบริหารและการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนมีความแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละโรงเรียน รวมถึงมีจุดอ่อน จุดแข็งที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะรูปแบบการบริหารและการพัฒนาโรงเรียนมีความแตกต่างกันตามภูมิรู้ของผู้บริหารโรงเรียน ขาดสารสนเทศที่สมบูรณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพ ส่งผลให้การบริหารและการพัฒนามีความเหลื่อมล้ำกันตามขนาดของโรงเรียน ดังนั้น ตามสภาพจริงในปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 ซึ่งกระจายอยู่ใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย อุบลราชธานี ยโสธร อำนาจเจริญ และมุกดาหาร ที่ปรากฏในปัจจุบัน พบว่า ผู้บริหารมีความเป็นมืออาชีพน้อยมาก ทำการบริหารโรงเรียนตามความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ของตน ยังขาดรูปแบบการบริหารที่เป็นมืออาชีพ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีมาตรฐานเดียวกัน (สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9, (2563)

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ยังไม่พบสารสนเทศที่สมบูรณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพโดยใช้หลักพุทธธรรม คือ อิทธิบาท 4 มาบูรณาการในการพัฒนา

ผู้บริหารสู่ความเป็นมืออาชีพ ผู้วิจัยจึงออกแบบการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ผลของรูปแบบจะสามารถนำไปพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและกรอบแนวคิดของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9
3. เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ โรงเรียน 35 แห่ง ผู้บริหารโรงเรียน 35 รูป/คน ครูผู้สอน 365 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 400 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Samples) ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 35 รูป/คน ครูผู้สอน 178 รูป/คน เลือกแบบสุ่มอย่างง่ายเทียบจากตารางสำเร็จรูป Krejci & Morgan รวม 213 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบด้านเนื้อหาในการวิจัย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) บุคลิกภาพ (Personality) 2) ความรู้ ความเข้าใจในวิชาชีพ (Professional Knowledge) 3) สมรรถนะความเป็นมืออาชีพ (Professional Competency) และ 4) จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional Value) และ 15 องค์ประกอบย่อย โดยบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 ประการ คือ ฉันทะ คือความพอใจ เต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความรัก ความพอใจ ความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ วิริยะ คือความพากเพียรพยายามในการทำหน้าที่ มุ่งมั่นต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน จนประสบความสำเร็จในการ

บริหาร จิตตะ คือความใส่ใจอย่างสม่ำเสมอ วิมังสา คือ หมั่นประเมิน ตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการวิเคราะห์ สาระและอธิบายเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบผู้บริหารมืออาชีพและการประเมินองค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิดของนักการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ พบว่า ได้ 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) บุคลิกภาพ (Personality) มี 3 องค์ประกอบย่อย 2) ความรู้ ความเข้าใจ (Professional Knowledge) มี 4 องค์ประกอบย่อย 3) สมรรถนะความเป็นมืออาชีพ (Professional Competency) มี 5 องค์ประกอบย่อย และ 4) จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional value) มี 3 องค์ประกอบย่อย จากนั้นได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน เพื่อทำการประเมินยืนยันยังองค์ประกอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับองค์ประกอบความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพทั้ง 4 องค์ประกอบหลักและ 15 องค์ประกอบย่อย ว่ามีความเหมาะสม

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ขององค์ประกอบความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ (Professional Knowledge) สภาพปัจจุบัน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.25$, S.D.=0.75)

2.2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ขององค์ประกอบสมรรถนะความเป็นมืออาชีพ (Professional Competency) สภาพปัจจุบัน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.35$, S.D.=0.67)

2.3 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพขององค์ประกอบจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ สภาพปัจจุบัน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.36, S.D.=0.65$)

2.4 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพขององค์ประกอบ บุคลิกภาพ (Personality) สภาพปัจจุบัน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3. ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามองค์ประกอบผู้บริหารมืออาชีพที่บูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้

3.1 องค์ประกอบที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ (Professional Knowledge) สรุปได้ว่า ผู้บริหารมืออาชีพต้องมีความรู้ที่หลากหลาย/เข้าใจวัฒนธรรม พยายามเปิดโลกทัศน์ตนเองให้มากขึ้น พยายามรับชม รับฟัง หรืออ่านสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นเรื่องที่น่าสนใจจากที่ตนเองสนใจบ้าง เพราะอาจมีประโยชน์ต่อการนำไปสู่การปรับคลื่นเข้าหาฝ่ายตรงข้ามได้ไม่มากนักน้อย มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทิศทางการดำเนินงานขององค์กรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยน โดยต้องยอมรับความเป็นจริง และปรับตัวเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้มากขึ้น ต้องพร้อมที่จะนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพื่อจะได้เพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น และมีความทันสมัย (Modern) โดยการก้าวทันโลก ทันเหตุการณ์ ตระหนักอยู่เสมอว่า การวิจัยและพัฒนา (Research and development) เป็นหัวใจขององค์กรที่เป็นภารกิจสำคัญ ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ระยะยาวขององค์กร โดยการให้ความสำคัญแก่การวิจัยและพัฒนา เพื่อปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการทำงานให้แก่องค์กร ซึ่งผู้บริหารต้องกระทำอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารมืออาชีพต้องเป็นนักประสาน (Coordination) สามารถประสานทุกฝ่ายเข้าหากัน เพื่อจะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีบทบาทร่วมกับภาครัฐในการประสานประโยชน์ของส่วนรวมร่วมกัน เพื่อจะได้ขจัดปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาเติบโตของประเทศชาติโดยรวม และผู้บริหารมืออาชีพควรศึกษาให้เข้าใจถึงจิตวิทยาพัฒนาการของผู้เรียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา การบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 นั้น สรุปได้ว่า ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องมียึดหลักอิทธิบาท 4 ทั้ง 4 ข้อประกอบเกื้อหนุนกัน คือ ฉันทะ มีความพอใจ เต็มใจในการศึกษาหาความรู้ วิริยะ มีความเพียรพยายามในการศึกษาหาความรู้ จิตตะ มีความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอในการศึกษาเล่าเรียนและหาประสบการณ์ วิมังสา หมั่นไตร่ตรอง แกะไข ปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์

3.2 องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะความเป็นมืออาชีพ(Professional Competency) สรุปได้ว่า ผู้บริหารมืออาชีพต้องมีสมรรถนะและความเป็นมืออาชีพ มีภาวะผู้นำ ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีการบริหารใหม่ โดยมีการผสมผสานลักษณะภาวะผู้นำประเภทต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic leadership) ลักษณะผู้นำแบบปล่อยตามสบาย (Laissez-faire leadership) ลักษณะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative leadership) และผู้นำแบบที่ปรึกษา (Consultative leadership) และนำออกมาใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น มีทัศนคติเชิงบวก การคิดในมุมบวก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ทำให้ผู้บริหารไม่จมปลักอยู่กับปัญหาหรืออุปสรรค ซึ่งทำให้เกิดความท้อแท้ ท้อถอย หดแรงแและสิ้นหวัง การมีทัศนคติในเชิงบวกทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงาน และมองเห็นวิกฤตเป็นโอกาสที่ทำให้ตนเองเกิดความเข้มแข็งที่จะได้ฝึกปรือขึ้นอีกระดับหนึ่ง ทัศนคติทางบวกช่วยลดระดับของความขัดแย้งที่ไม่สร้างสรรค์ในองค์กร และช่วยลดความเครียดในการทำงาน ซึ่งอาจนำไปสู่โรคภัยต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งวจนภาษาและอวัจนภาษา ต้องสามารถสื่อสารได้หลากหลายภาษา นอกจากนี้ยังต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาทางเทคโนโลยี (Technology literacy) เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่ประกอบด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดของการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ คือ การรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น และพยายามที่จะคิดก่อนพูดเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่ต้องตามมาแก้ไขในภายหลัง มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในองค์กร และอาจนำไปสู่การสร้างผลกำไรให้แก่องค์กร การมีความคิดสร้างสรรค์นั้น ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง เหมาะสมเป็นไปได้และศีลธรรม มีวิสัยทัศน์ (Vision) ในการบริหารงาน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทิศทางการดำเนินงานขององค์กรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยน โดยต้องยอมรับความเป็นจริง และปรับตัวเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้มากขึ้น และมีหลักการบริหาร การวิเคราะห์สภาพปัญหา สภาพที่พึงประสงค์ขององค์กร วิเคราะห์ความเสี่ยงในการบริหารภายในสถานการณ์สังคมที่เปลี่ยนไป การบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องมียึดหลักอิทธิบาท 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการเกื้อหนุนกันในการเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ คือ ฉันทะ มีความพอใจ เต็มใจในการทำหน้าที่ วิริยะ มีความเพียรพยายามในการทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง จิตตะ เอาใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ วิมังสา หมั่นตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงงานอย่างสม่ำเสมอ

3.3 องค์ประกอบที่ 3 จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional Value) สรุปได้ว่า ผู้บริหารมืออาชีพจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร เป็นบุคลากรทางการศึกษา ตามคุณลักษณะ คือ 1) พฤติกรรมการรักษาระเบียบวินัย 2) การ

ประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดี 3) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม 4) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ 5) ความรับผิดชอบในวิชาชีพ และ 6) มีค่านิยมและอุดมการณ์ของความเป็นผู้บริหาร ผู้บริหารมืออาชีพต้องมีความรับผิดชอบในวิชาชีพ เป็นกรอบแนวคิดในทางปฏิบัติ ควรประพฤดิและปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เพื่อสร้างศรัทธาโดยการยึดมั่นในธรรมะ ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ ไม่ละทิ้งอุดมการณ์โดยหวังผลประโยชน์อันมิควรได้ สังคมจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ยึดระบบคุณธรรมเป็นที่ตั้ง คือ มีความโปร่งใส มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ ไม่คอร์รัปชัน อดทน อดกลั้น รับทั้งผิดและชอบ เสียสละ และเป็นคนดีของสังคม ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อเป็นหลักประกันการบริหารที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล เป็นหลักประกันคุณภาพ ยกระดับมาตรฐานวิชาชีพนำไปสู่การพัฒนา และปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง มุ่งมั่นปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพ คือ ฉันทะ มีความพอใจ เต็มใจในการทำหน้าที่ วิริยะ มีความเพียรพยายามในการทำหน้าที่ตามหลักวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง จิตตะ เอาใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ วิมังสา หมั่นตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงงานอย่างสม่ำเสมอ

3.4 องค์ประกอบที่ 4 บุคลิกภาพ (Personality) สรุปได้ว่า ผู้บริหารมืออาชีพต้องมีบุคลิกภาพที่ดี ตั้งแต่การแต่งกาย การครองผ้าจีวร การเดิน การยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจาควรมีหลักเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ และควรมีอัธยาศัยไมตรีทำให้เกิดความประทับใจ รวมทั้งการวางตนสำรวมให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ มีความสุขุมรอบคอบ ใจเย็น ถ้ามีความสุขุมรอบคอบทำให้งานดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าประมาทงานอาจจะเสียหายภายหลัง สมดังสำนวนภาษาอังกฤษที่ว่า “A snake in the grass” เปรียบเสมือน “เสื้อซ่อนเล็บหรือคมในฝัก” มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ การแต่งกายต้องดูดีเหมาะสมกับกาลเทศะ กิริยาท่าทางที่แสดงออกต้องเปี่ยมไปด้วยความน่าเชื่อถือ และสะท้อนถึงพลังความสามารถ มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสม มีบุคลิกภาพที่ดี ประกอบด้วย บุคลิกภาพทางกาย เป็นผู้ที่มีบุคลิกทางการแสดงออกเป็นปกติเป็นผู้น่าเลื่อมใสศรัทธาและเคารพนับถือ บุคลิกภาพด้านอารมณ์ เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม มีอารมณ์มั่นคงเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงทางสีหน้า แววตา ท่าทางและวาจา บุคลิกภาพด้านสังคม เป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกให้ผู้อื่นพบเห็นได้ในสังคม การเข้าสู่สังคมจึงเป็นบทบาทหนึ่งของผู้บริหาร และ บุคลิกภาพด้านสติปัญญา หมายถึง การใช้สติปัญญาในการบริหาร และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี และมีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพ คือ ฉันทะ มีความพอใจ เต็มใจในการทำหน้าที่ วิริยะ มีความเพียรพยายามในการประพฤติดนตามหลักวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

จิตตะ เอาใจในการพัฒนาตนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ วิมังสา หมั่นตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงความประพฤติของตน และการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

4. ผลการพัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 ในการร่างรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยใช้ผลการวิจัยและข้อมูลสารสนเทศ ดังนี้

- 1) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น
- 2) ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 15 รูป/คน เกี่ยวกับการบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ
- 3) ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารในแต่ละองค์ประกอบ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ แนวคิด 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา และ 5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 มีประเด็นที่สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบความเป็นผู้บริหารมืออาชีพสถานศึกษาอาชีพ พบว่า ได้องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ (Professional Knowledge) 2. สมรรถนะความเป็นมืออาชีพ (Professional Competency) 3. จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional value) และ 4. บุคลิกภาพ (Personality) และองค์ประกอบย่อย 15 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ (Professional Knowledge) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) หลักการบริหารจัดการโรงเรียน 2) การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนการสอน และ 4) เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนรู้ 2.สมรรถนะความเป็นมืออาชีพ (Professional Competency) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การออกแบบและการจัดการเชิงกลยุทธ์ 2) ทักษะด้านการคิดและสติปัญญา 3) การจัดระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย 4) ทักษะความเป็นผู้นำ และ 5) การบริหารความเสี่ยง 3. จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional value) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) จรรยาบรรณวิชาชีพ 2) การพัฒนาตนและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และ 3) การ

บริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล 4. บุคลิกภาพ (Personality) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) บุคลิกภาพทางกาย 2) บุคลิกภาพทางใจและ 3) บุคลิกภาพการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน อาทิ สมชาย เทพแสงและอรจิรา เทพแสงชัยเศรษฐ์ พรหมศรี ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ธีระ รุญเจริญ (2560) ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดเป็นไปตามหลักการแนวคิด ทฤษฎีของความเป็นผู้บริหารมืออาชีพของทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพจน์ ตูลาชม (2557) ในประเด็นที่ว่า คุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาข้อ 3 คุณธรรมจริยธรรม และข้อ 4 บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นขององค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 พบว่า ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ (Professional Knowledge) ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา รองลงมาคือ การออกแบบและวางแผน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติ-ธรรม แผนกสามัญศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ เข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือทางการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของนางสาวพัธณสิฏฐ์ นวลจิตรัตน์ (2560) ที่พบว่า ในด้านการครองตน ครองคน และครองงาน เป็นผู้ที่ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม และจริยธรรม ในการดำรงตน และประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของกนกอร สมปราษฎ์ (2563) ที่สรุปไว้ว่า การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ มีเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทการบริหารและการจัดการศึกษา ได้แก่ ข้อ 10 การส่งเสริมเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ เข้าใจเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน/วิจัยและพัฒนา ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรศึกษา ทำความเข้าใจเรื่องหลักการวิจัย กระบวนการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง การเป็นผู้บริหารมืออาชีพมีเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับบทบาทการบริหารและการจัดการศึกษา ได้แก่ ข้อ 8 การส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย และนวัตกรรม

3. ผลการพัฒนาและประเมินรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 ดังนี้

3.1 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 5 ส่วน สำคัญ ได้แก่ 1) ชื่อรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) หลักการ แนวคิด 4) เนื้อหา และ 5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ซึ่งส่วนประกอบของรูปแบบพัฒนานั้น จากผลงานวิจัยของนักวิจัยหลายท่านจะมีส่วนประกอบที่แตกต่างกันไปตามปรากฏการณ์ที่เรา กำลังศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ (2537) กล่าวไว้ว่า ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบจำลองว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์อย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรา กำลังศึกษาหรือจะออกแบบ แนวคิด ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานในการกำหนดแบบจำลองนั้นๆ เป็นหลัก

จากผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 ข้างต้นนั้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระปลัดบุญเจิด สุจิตโต (2561) เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในประเด็นองค์ประกอบของรูปแบบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) กระบวนการบริหาร

3.2 ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีของความรู้ความเข้าใจอย่างลุ่มลึก รวมทั้งมีขั้นตอนการยกร่างที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการยกร่างได้ใช้ข้อมูลมาจาก 3 ส่วน คือ 1) การทบทวนวรรณกรรมอย่างลุ่มลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเป็นมืออาชีพ 2) ผลจากความ ต้องการจำเป็นในระยะแรก และ 3) จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร จึงทำให้รูปแบบมีความสมบูรณ์ และมีผลประเมินรูปแบบมีความเหมาะสม และเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา มีอาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 ดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ ๓ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย : รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต ๙

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2563). *ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์
สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
- ปิยพจน์ ตูลาชม. (2557). “รูปแบบการพัฒนาคูณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา”. บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์,
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ ฯ : ข้าวฟ่าง.
- นางสาวพัชณสินธุ์ นวลเลิศรัตน์. (2560). “รูปแบบการพัฒนาคูณลักษณะผู้นำแบบไทยอันพึง
ประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ภาคกลาง”. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดบุญเจิด สุจิตโต (สุนทรสุข). (2561). “รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- สมาน อัสวภูมิ, (2537). *การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด*.
คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี.
- สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 9 (2563). *รายงานการนิเทศ
คุณภาพภายใน ประจำปีการศึกษา*.